

УДК 78.03 : 785.161 (477.54)

Аліна Харенко

ДЖАЗОВЕ МУЗИКУВАННЯ ХАРКОВА: ШЛЯХ ДО ПРОФЕСІЙНОГО МИСТЕЦТВА

Розглянуто основні тенденції розвитку джазового мистецтва в Харкові – від самодіяльних естрадно-джазових колективів до представників професійної імпровізаційної творчості концертного рівня. Синхронно історичному аналізу різних естетичних поглядів на харківську джазову музику, пропонується систематизація критеріїв оцінки «джазовості» на прикладі творчості митців різних напрямків.

Ключові слова: джаз, імпровізація, біг-бенд, джем-сейшн, джазовий клуб, теа-джаз.

В Україні мистецтво джазу вкоренилося в 20-х роках ХХ століття і мало значний вплив на формування музичних смаків широкого кола слухачів, особливо у великих промислових містах. Значення Харкова в історії джазової культури України, на наш погляд, особливе. По-перше, слід зазначити, що саме тут процес становлення джазу розпочався раніше, ніж в інших містах. По-друге, професійна освіта в Харкові за останні 30 років сприяла виникненню унікальної джазової школи, що виховала музикантів вищого рівня, відомих не тільки на території України, але і за кордоном.

Незважаючи на багаторічну продуктивну джазову історію Харкова, дослідження, присвячені сторінкам джазової історії міста, відсутні. Так, в «Українській енциклопедії джазу» В. Симоненко містяться лише короткі відомості про окремі факти джазової історії Харкова та дані біографічного характеру про окремих виконавців [8], а в кандидатській дисертації В. Романко [7] значення харківської традиції в розвитку українського джазу навіть не згадується. Унікальні матеріали власних архівів джазових музикантів Харкова та особисте спілкування з майстрами сучасного джазу надали змогу автору статті вперше систематизувати діяльність солістів та джазових колективів, заснованих з 1924 року та по сьогоднішній день.

Відомо, що джаз в своїй основі є результатом культурних взаємодій – асиміляції європейської та африканської традицій. Розповсюдження технології джазової музичної творчості в різних країнах світу сприяло синтезу джазового інтонування та різнонаціонального фольклору. Вкорінення джазу на різних континентах відбувалося по-різному і мало свої особливості розвитку та функціонування в культурному житті конкретних країн.

В Україні джаз як музичне мистецтво розвивалося від прикладного типу музичування до концертного варіанту. Про високий рівень сучасного вітчизняного джазового мистецтва свідчать такі факти, як проведення численних міжнародних джазових фестивалів, впровадження в Україні системи джазової освіти, виступи джазових виконавців на академічній філармонічній сцені та престижних міжнародних форумах. Розвивається джазова наука, про що свідчить ряд захищених дисертацій, що стосуються різних сторін розвитку української та світової джазової культури. Джаз поступово завойовує телебачення та радіо¹, зростає кількість аудіозаписів

¹ Так, з 1991 року на радіостанціях «Промінь», «Континент», «Nostalgia», «Super Nova» працює О. Коган, що випустив понад п'ять тисяч радіопередач. Нині джазовий критик веде програми на радіо «Промінь», «Радіо аристократи» та «Old Fashioned Radio». Унікальною

авторської музики, що, на нашу думку, є найбільшим досягненням сучасної української джазової музики.

В процесі становлення та розвитку харківського джазового мистецтва ми виділили три основні етапи: етап зародження (1920–1940-ві роки), творчість колективів на шляху до професіоналізму (1950–1980-ті роки) та етап формування професійних основ харківського джазу (з 1980-х років по сьогодні). Критеріями такого поділу була трансформація джазової естетики в кожному з представлених етапів. Адже джаз пройшов шлях розвитку від явища масової культури до елітарного мистецтва, завдяки цьому змінювався склад ансамблів, репертуар, зростає художня техніка виконання, а також ускладнилась музична мова. Аналізуючи музичні твори, що виконуються колективами різних типів та в різні періоди, ми створили своєрідний перелік оцінки «джазовості», на який спиралися в процесі роботи: тип композиції, мелодика, гармонія, метроритм, фактура, тембр, звуковидобування, художня техніка виконання, жанрово-стильові аспекти та естетичні критерії².

Точкою відліку в розвитку джазового мистецтва в Харкові можна вважати 20-ті роки ХХ століття – періоду, коли місто було столицею України (1919–1934). Саме столичний статус зумовив активізацію художнього життя в Харкові, який вважався одним із найбільших промислових, наукових, освітніх та культурних центрів не тільки на території України, але й колишнього СРСР. Окрім розвитку освіти та відновлення рівня народного господарства та промисловості Харкова, в числі основних напрямків діяльності була культура – розвивалася літературна творчість, театральне життя³, створювались вищі музичні навчальні заклади, філармонія, музеї та численні бібліотеки [4]. Показово, що саме на цьому етапі, який сьогодні активно вивчається як «золотий вік» харківської культури, починає розвиватися джазове мистецтво.

Не випадково в харківський період життя (1919–1924) відбувається перше знайомство з джазом видатного композитора *І. Дунаєвського*: працюючи в драматичному театрі, він писав музику до численних спектаклів, використовуючи в них елементи регтаймів та американської танцювальної музики [6, с. 13]. На жаль, із Харкова *І. Дунаєвський* поїхав саме напередодні народження перших джазових колективів, одним із яких був Український симфонічний оркестр, перейменований незабаром в Естрадно-симфонічний оркестр України, під керівництвом *Йосипа Шиллінгера*⁴. Це був прообраз першого в світі симфо-джазу [3].

свого роду є радіопередача «Jazz Train From Ukraine», де *О. Коган* в ефірі транслює записи виключно українських джазових виконавців та ділиться із слухачами цікавими деталями джазового життя України.

² Слід зазначити, що в даній статті ми розглядаємо переважно джазові колективи (оркестри та ансамблі), хоча Харків відомий своєю школою сольного джазового піанізму, представленою іменами *Л. Чижики* та *С. Давидова*.

³ Видавалися літературні та художні журнали «Шлях мистецтва», «Нове мистецтво», «На сполох», «Штабель». Починаючи з 1918-го року з'являються видання «Час», «Вік», «Дзвін», «Криниця», «Вернигора», «Сяйво», «Друкар», «Союз». В Харкові працювали такі творчі об'єднання, як «Авангард», «Нова генерація», група «Спілка Семи», «Молодняк», «Плуг», «Гарт», «ВАПЛІТЕ», театр «Березіль» та ін. [4, С. 32].

⁴ *Й. М. Шиллінгер* (1895, Харків – 1943, Нью-Йорк) – композитор-авангардист, теоретик мистецтва, пропагандист електронної музики та джазу, педагог, автор фундаментальних робіт «Система музичної композиції Шиллінгера», «Математичні основи мистецтва». Після

В 1924 році на території колишнього СРСР були створені перші джазові ансамблі: в Харкові (п/к Ю. Мейтуса)⁵ і в Москві («Перший експериментальний камерний сполучний ансамбль» п/к Л. Варпаховського). В травні 1926 року в Харкові відбувся *джем-сейшн* за участю музикантів ансамблю Ю. Мейтуса та секстету «Kings of Jazz» Френка Уітерса (США), в якому грав відомий сопрано-саксофоніст Сідней Беше. В 1928 році в Харкові був створений перший в Україні теа-джаз (театральний джаз) під керівництвом Б. Ренського, що гастролював багатьма містами колишнього СРСР [8, с. 93].

Починаючи з 30-х років ХХ століття в Харкові, як і по всій Україні, створюються самодіяльні джаз-клуби, джаз-оркестри та ансамблі при заводах, інститутах, кінотеатрах⁶, а також в багатьох навчальних закладах міста: в будівельному, інженерно-будівельному технікумах, в інституті інженерів залізничного транспорту, в гуманітарному та політехнічному інститутах і т. д. [9].

На території колишнього СРСР відношення влади до джазу було неоднозначним, в деякі періоди жорстокість критики джазового мистецтва загострювалась. Дух свободи, виражений в імпровізаціях, був позначений радянськими ідеологами як «пропаганда американського способу життя». Тому єдиним публічним місцем в ті роки для виконання джазу у музикантів залишались лише розважальні заклади.

За спогадами харківського музиканта, що протягом 50 років працював в галузі естрадно-джазового музикування, *О. Фельдмана*⁷, харків'яни шукали будь-яку можливість послухати джазову музику. Зрозуміло, що нот джазових творів не було, тому музиканти всі вподобані мелодії грали на слух. Важливу роль в музичному житті Харкова того часу мала своєрідна подоба музичної біржі. Як вказує О. Фельдман, кожен тиждень у визначений час музиканти міста сходилися для обговорення новинок та обміну репертуаром, саме тут можна було купити фірмові музичні інструменти, які в той час були практично відсутні в торговій мережі [9, с. 26].

Велику історію має оркестр Харківського цирку, який є одним із найстаріших та найавторитетніших закладів цього профілю в Україні. Спочатку склад оркестру

еміграції в 30-ті роки ХХ століття та до самої смерті був одним із найбільш популярних музикознавців, що викладав основи композиції в Нью-Йорку. Він був вчителем Дж. Гершвіна, Г. Міллера, Б. Гудмена, Т. Дорсей, Дж. Маллігена і т. д.

⁵ Суттєву допомогу ансамблю на першому етапі надав Л. Курбас, у якого на той час була велика колекція джазових платівок. Ансамбль виступав у складі: скрипка, рояль, шумові та ударні інструменти, ксилофон [8, с. 78].

⁶ Такими колективами в Харкові були: джазовий оркестр «Ексцентричного джаз-театру Харківського музичного театру Всеукраїнського будинку Червоної Армії» п/к О. Менакера (1937), Харківський центральний теа-джаз ЦК залізничних доріг Півдня п/к В. Петруся (1938), джазовий оркестр кінотеатру ім. К. Лібкнехта п/к М. Болтянського (1945), джазовий оркестр при Клубі УВС Харкова п/к М. Молдавського (1948), джазовий ансамбль «Першого комсомольського кінотеатру» п/к А. Гутмана (1948), джазовий оркестр при кінотеатрі ім. Держинського п/к О. Крамаренка (1951), Естрадний оркестр при БК Залізничників п/к М. Замарина (1954) [8, 9].

⁷ О. Я. Фельдман (1937) – ресторанный співак, контрабасист, очевидець та безпосередній учасник джазового життя Харкова, який зафіксував цінні свідчення в своїй праці «История и хроника эстрадной и джазовой музыки г. Харькова от послевоенного периода до сегодняшних дней» [9].

мав народний та струнний інструментарій, а з 50-х років ХХ століття колектив набув традиційного джазового вигляду, в репертуарі стали з'являтися джазові композиції. В 2012 та в 2013 році під керівництвом О. Огурцова оркестр гідно виступив поряд з професійними джазовими колективами на Міжнародному фестивалі «Big Band Fest» (Харків).

Отже, можна зробити висновок, що на ранньому етапі становлення джазу в Харкові, як і в США, досить тривалий час джаз звучав в ресторанах, а більшість виконавців не мала професійної підготовки. Знадобилося чимало часу перш ніж «слуховий кругозір» харків'ян настільки розширився, що їм стала доступна художня масштабність джазу.

В кінці 50-х – на початку 60-х років минулого століття харківський джаз виїшов на новий рівень. Для цього періоду характерним є відношення до джазу вже як до серйозного виду музичного мистецтва: з одного боку – осягнення техніки імпровізації, а з іншого – вдосконалення професійного рівня самодіяльних музикантів. Не випадково саме в Харкові почала формуватися майстерність видатних джазових піаністів, нині відомих в усьому світі – *Л. Чижика, Д. Крамера*, які отримали академічну освіту в ХССМШ-і (Харківська середня спеціалізована музична школа-інтернат). На цьому етапі необхідно відзначити розвиток композиторської творчості такого типу, в якому переважала академічна традиція з використанням елементів джазових ідіом. Пізніше склалися нові напрямки джазу, де все більше проявлялося спрямування до індивідуалізації, до пошуків нових елементів музичної мови, котрі пов'язані з музикою європейської академічної традиції.

В цей період слід відзначити творчість естрадно-джазових колективів, керівником яких був *О. Літвінов*⁸: естрадні оркестри Будинку культури «Харчовик», політехнічного інституту, БК Канатного заводу та будівельного технікуму. «Зоряним часом» іноді називають прихильники творчості О. Літвінова ідею створення унікального жіночого естрадно-симфонічного оркестру «Харків'янка», керівником якого О. Літвінов був 12 років. Оркестр був добре відомим на території колишнього СРСР, багато гастролював по країні та за її кордонами, мав спільні виступи з популярними професійними співаками, такими як Д. Гнатюк, Б. Руденко, Ю. Гуляєв, К. Огнєвий, В. Арканова, М. Манойло та інші [1].

Проаналізувавши творчість колективів цього періоду, можемо відзначити такі важливі моменти: тип композицій переважно спирається на академічні традиції (перш за все це пов'язано з вибором академічних жанрів сюїти, скерцо, вальсу, фантазії, концерту і т. д.); використання окремих елементів музичної мови джазу (синкопи, пунктирний ритм, своєрідний тип артикуляції); застосування тембрових можливостей інструментальних складів, властивих джазу (особливим випадком може бути техніка полістилістики та колажу, коли композитор вводить джазові інструменти в склад традиційного академічного оркестру або стилізує під джаз окремі фрагменти своїх творів); репертуар колективів складався перш за все з естрадної музики.

⁸ О. І. Літвінов (1927–2007) – композитор, диригент, аранжувальник, Народний артист України, професор, член Української академії наук національного прогресу. В 1992–2007 роках – завідувач кафедри «Музичне мистецтво естради» Харківського інституту мистецтв.

В 1961 році в ресторані «Центральний» сформувався джазовий колектив п/к Р. Фрумкіна. Окрім творів відомих вітчизняних та зарубіжних композиторів, ансамбль виконував джазові твори харківських композиторів: В. Золотухіна, В. Іванова, М. Пекера та В. Йоффе. Саме в ансамблі цього ресторану існувала традиція проведення *джерм-сейшенів*. Вони починались одразу після закриття ресторану і в них приймали участь харківські колективи, а іноді навіть зарубіжні гастролери [9, с. 27–28].

Потужним імпульсом розвитку професійного джазу в Харкові стало впровадження системи спеціальної освіти в навчальних закладах. В 1988 році в Харківському музичному училищі ім. Б. М. Лятошинського було відкрито відділення «Музичне мистецтво естради», а з 1992 року починає свою історію кафедра «Музичне мистецтво естради та джазу» ХНУМ (Харківського національного університету мистецтв) ім. І. П. Котляревського. З того часу концертне та фестивалне життя джазових музикантів Харкова безпосередньо пов'язане з кафедрою, яка забезпечувала високий професійний рівень музикантів. Одними з перших викладачів кафедри, поряд із завідувачем О. Літвіновим, були В. Чуріков та С. Давидов, котрі створили свої професійні джазові школи. В. Чуріков – саксофоніст, доцент, нині завідувач кафедри, автор численних навчально-методичних посібників. За ініціативою В. Чурікова був створений джазовий ансамбль «**Консенсус**» (1987–1996) у складі: В. Чуріков (саксофон), Л. Шпігель (труба, флюгельгорн), С. Давидов (фортепіано), Л. Хайсман (бас-гітара), Ю. Медовник (ударні). Джазовий ансамбль виступав із концертами в Україні, Франції та Німеччині. Існують фондові записи джазового ансамблю в Будинку звукозапису Києва та Москви.

Аналізуючи творчість цього джазового ансамблю, ми прослідковуємо радикальні відмінності в порівнянні з творчістю попередніх колективів, що свідчить про зростаючий професійний рівень джазового виконавства: традиційний комбо-склад; в репертуарі ансамблю були виключно джазові твори в напрямках мейнстрім, бі-боп, хард-боп, пост-боп а також авторські композиції та аранжування українських та російських народних пісень, створених С. Давидовим; прослідковується поліладове мислення в імпровізаціях, своєрідний тип звуковидобування, використання спеціальних прийомів гри, властивих окремому стилю, застосування притаманних традиційній джазовій музиці особливостей метроритму; особливого значення набуває імпровізація, як невід'ємна складова композиції.

*Сергій Давидов*⁹ – піаніст, композитор, аранжувальник, кандидат мистецтвознавства, доцент, учасник престижних джазових фестивалів в Україні та за кордоном, співзасновник та арт-директор міжнародних джазових фестивалів «Kharkiv Za Jazz Fest», організатор щомісячних концертів в харківській обласній філармонії «Джазові вечори з Сергієм Давидовим». В 1991 році С. Давидов стажувався на кафедрі джазової музики в університеті м. Цинциннаті (США). Окрім активної

⁹ С. Давидов має три студійні альбоми авторської музики: «Ukrainian Jazz Round Dances» (2006), «The Mozaique of Eloquence» (2009), «Universe of Kyzyl Til» (2011), а також «Jazzband Street» (2011), в якому С. Давидов грав у якості запрошеного музиканта. Концертні виступи піаніста проходили в США, Німеччині, Франції, Польщі, Росії, Україні. Він виступав з відомими джазовими музикантами, такими як Кріс Далгрен, Френк Лейсі, Джо Форд (США), Джордж Хаслам (Великобританія), Данііл Крамер, Аркадій Шилклопер, Анатолій Герасимов (Росія) і т.д.

концертної діяльності, піаніст займається науково-дослідницькою роботою, захистив в 2015 році кандидатську дисертацію [2].

Сьогодні кафедра «Музичне мистецтво естради та джазу» ХНУМ ім. І. П. Котляревського випустила понад сто професійних джазових музикантів, які є учасниками різноманітних джазових колективів, що виступають на престижних міжнародних фестивалях та конкурсах. Серед лауреатів – випускники кафедри Д. Александров, О. Саранчин, В. Шабалтас, О. Лебеденко, Д. Дудко, М. Захарова, Є. Чупахін, Д. Бондарев та ін. Випускники кафедри створюють професійні джазові колективи, що мають значний творчий потенціал. До таких колективів відносяться: «Схід-Side» (1995), «Jazz by five» (1995), «Marinita Trio»¹⁰ (1997), «Magnifika Group» (2005), «S.Mart.Sound» (2006), «Acoustic Quartet» (2009)¹¹, «Show Boat» (2010), «Velvet Band» (2010), «Jazz Road Quartet» (2011) та ін. Показником професіоналізму даних колективів є використання складної сучасної музичної мови, віртуозне володіння інструментом, майстерність імпровізації та багато інших надбань сучасного джазу.

Однією з форм існування джазової музики Харкова є студентський **джаз-клуб** – незалежне об'єднання випускників та студентів кафедри ХНУМ «Музичне мистецтво естради та джазу». Головною метою даного проекту стало бажання об'єднати молодих джазових музикантів задля загальної творчості та розвитку джазового мистецтва міста. Студентський джаз-клуб приймав участь в експериментальному проекті разом з фольклорним колективом ХНУМ «Стежка» (керівник І. А. Романюк). Особливістю даного проекту є поєднання джазової музики з традиційною слобідською народно-пісенною традицією в її автентичному вигляді та з перською культурою, представником якої є випускник ХНУМ Есхан Таваккол. В результаті цього творчого проекту прослідковується синтез глибинних пластів народної (причому різних етносів) та сучасної музичної творчості.

Однією із знакових подій в історії харківського джазового мистецтва стало проведення джазових фестивалів – спочатку міських, а потім міжнародних. В рамках щорічних міжнародних фестивалів «Kharkiv Za Jazz Fest» на різноманітних престижних сценічних майданчиках Харкова виступало багато відомих музикантів із різних країн: з Америки, Німеччини, Франції, Росії, Польщі і т.д. Слухачі насолоджувались імпровізаційним мистецтвом таких відомих зарубіжних джазових музикантів, як Р. Картер, М. Соляль, Г. Рубалькаба, Дж. Скофілд, Дж. Леві, Б. Еванс, А. Нуссбаум, П. Боленбек, Х. Меркінс, М. Богданович, В. Неселовский та багато інших. Комунікативна цінність джазових фестивалів очевидна для всіх учасників творчого процесу – музикантів-виконавців та слухачів. В просторі фестивальних акцій формувалися найбільш природні умови для взаємодії між представниками різних культур,

¹⁰ Колектив «Marinita Trio» п/к М. Захарової є лауреатом багатьох міжнародних фестивалів в США, Польщі, Ізраїлі та в Україні. Дискографія ансамблю – три студійні альбоми: «За обрієм» (1999), «У фокусі часу» (2004), «Sand & Stone» (2005).

¹¹ Джазовий ансамбль «Acoustic Quartet» має у своєму доробку три студійні альбоми: «USB-Blues» (2009), «Игрушка» (2010) та «Anticipation of New» (2014). Піаніст ансамблю Є. Чупахін є стипендіатом програми Fullbright, закінчив дворічне навчання у відомому музичному вузі США William Paterson University of New Jersey. Трубоч Д. Бондарев – лауреат гран-прі французького конкурсу Trophee Matmut International 2014, після закінчення ХНУМ навчався в престижному навчальному закладі Jazz Institute Berlin.

здійснювався обмін духовним та творчим досвідом, створювався принципово новий, народжений в процесі спілкування, художній простір. Проведення таких заходів є важливим етапом процесу залучення України до світової культури та становлення Харкова як одного з мультикультурних центрів країни.

Необхідно відзначити, що кожного року, незалежно від різноманітних концепцій щодо проведення концертів, одним із головних критеріїв фестивального руху був принцип обов'язкової участі молодих перспективних харківських музикантів. Така тенденція привела до того, що IV міжнародний джазовий фестиваль «Kharkiv Za Jazz Fest» (2011) відбувся під гаслом «Харківський джаз». На відкритті фестивалю відбулася презентація першого українського громадського проекту – документального фільму про джазових музикантів Харкова (режисер Д. Коновалов), а також звучала авторська музика у виконанні численних професійних харківських джазових колективів.

Отже, процес становлення джазу в Харкові пройшов великий шлях – від творчості самодіяльних колективів, орієнтованих на джаз, до професійного імпровізаційного мистецтва високого концертного рівня. Таким чином Харків повторив шлях джазу в більш стислі терміни, ніж в США, та долаючи ідеологічні перепони. Завдяки професійній системі освіти виріс потенціал та можливості харківських джазових музикантів. Проведення міжнародних джазових фестивалів сприяло утворенню міжкультурних зв'язків та обміну творчим досвідом.

Проаналізувавши творчість джазових харківських колективів починаючи з 1924 року та по сьогоднішній день, ми зробили висновок, що сучасний джаз Харкова має професійний джазовий статус, оскільки:

- суттєво змінився інструментальний склад колективів;
- змінився репертуар (замість естрадних композицій музиканти виконують власні аранжування джазових стандартів, створюється авторська джазова музика);
- особлива увага приділяється імпровізації (причому імпровізації витримані в рамках конкретного джазового стилю та відповідають всім його критеріям);
- ускладнилася музична мова (мелодика, гармонія, метроритм та ін.);
- значно зросла художня техніка виконання.

Місце Харкова в джазовому житті України особливе. На нашу думку, вигляд Харкова на першому етапі становлення джазу можна порівняти з Новим Орлеаном, а в зрілий період – із джазовим життям Чикаго. Це порівняння базується як на оцінці діяльності перших джазових колективів, які дали відчутний поштовх для розвитку цього мистецтва в нашому місті, так і на високому рівні майстерності джазових професійних музикантів. Сьогоднішній Харків, завдяки концентрації джазових музикантів, досягненням досвідчених майстрів джазу і творчого потенціалу молодих його послідовників, може цілком вважатися одним із лідерів джазового мистецтва України.

Необхідність подальшого глибокого вивчення яскравої джазової культури Харкова, компаративний аналіз творчості професійних джазових колективів складає перспективу подальшого дослідження. Отримана модель може бути використана для вивчення інших регіональних джазових явищ.

Alina Kharenko. Jazz musician of Kharkiv: the way to professional art.

The article is devoted to the study of the main stages of the formation and development of Kharkiv jazz art. Despite the considerable number of studies of the musical heritage of Kharkiv region, the issue of jazz music is not studied. Only thanks to the fixation and processing of unique archival materials and as a result of personal communication with musicians-representatives of Kharkiv jazz school, the author has described the general tendencies of the development of Kharkiv jazz.

For the first time in the historical picture of the cultural life included a number of forgotten names of jazz musicians who worked and toured in Kharkiv. The development of Kharkiv jazz art as a holistic historical and cultural phenomenon, which represents the avant-garde of the general cultural jazz process in Ukraine, is considered. In this article, for the first time systematized the activities of the collectives, based by Kharkiv musicians, since 1924 to the present day.

In the process we have identified three main stages in the development of Kharkiv jazz music. At the first stage of formation (20–40s years of the twentieth century), the work of amateur groups mainly in restaurants and on the dance floor, was considered. The source of the song material for that time were clavier operettas and song collections. The next stage (50–80s of the twentieth century) is characterized by relation jazz attitude to as a serious form. After analyzing the works of pop and symphony orchestras of that period, we have concluded that in this period there was attitude of musicians to jazz as a serious art form, and can be traced to the attempts of penetration into the art of improvisation. At the last stage, that covers the present, we see the final formation of the professional basics of jazz art through the introduction of professional jazz education and the conduct of international jazz festivals as a factor of intercultural relations and the exchange of creative experience.

Analyzing the creativity of jazz bands, proposed a peculiar list of the main criteria inherent in the jazz composition, based on the comprehensive, "standard" system of analysis of jazz elements.

Key words: jazz, improvisation, big band, jam session, jazz club, tea jazz.

Література

1. Беляева Н. В филармонии «дали джазу!» // *Dominanta*: часопис Харк. нац. ун-ту мист. ім. І. П. Котляревського. 2013. Вип. № 5 (24). С. 2–3.
2. Давидов С. Фактурна організація джазового твору (на матеріалі фортепіанного мистецтва): автореф. дис. ... канд. мистецтв.: 17.00.03. – Харків, 2015. 20 с.
3. Дубинец И. Перерос музыку как таковую // Израиль XXI. Музыкальный журнал. URL: <http://www.2israel-music.com/Schillinger.htm> (дата обращения 05. 03.2015).
4. Зуев С. Культурный ландшафт Харкова радянської доби. Харків у контексті світової музичної культури: події та люди: матеріали міжнар. наук.-теорет. конференції. Харків, 2008. С. 31–32.
5. Коротков С. Это сладкое слово джаз // *Панорама*. 1992. – Вип. № 29. – С. 7–8.
6. Марков Е. Джаз в творчестве Исаака Дунаевского: учебное пособие. – Киев, 2009. – 269 с.
7. Романко В. Джаз у музичній культурі України: соціокультурна та музикознавча інтерпретації: автореф. дис. ... канд. мистецтв.: 17.00.03. – Київ, 2001. – 23 с.
8. Симоненко В. Українська енциклопедія джазу. – Київ, 2004. – 232 с.
9. Фельдман А. История и хроника эстрадной и джазовой музыки г. Харькова от послевоенного периода до сегодняшних дней: історія, спогади, арх. док. Харків, 2005. – 30 с.

